

419/41

Washingtoni posta New Yorkba

HÁMORY V. GUSZTÁV

A NAPOKBAN érdekes látogatóm volt: a legrégebb, legérdekesebb multu amerikai magyarok egyike, a youngstowni Hámory V.

Gusztáv keresett fel. Floridába ment az öreg ur és közben megállt, hogy a Kossuth házat is felkeresse. Nem sokat találkoztunk az életben, de 1928-ban, amikor egy nagy sereg magyarral együtt mentünk Magyarországra, a hajón sok kellemes órát töltöttünk

együtt. Azóta párszor levelet váltottam vele, amelyekben régi magyar dolgok iránt érdeklődtem.

Mert a régi dolgokról Guszti bácsi ugyancsak sokat tud. Nagyszerű memóriával, kitűnő előadással hozza elő a messzi mult, ugylátszik: elhomályosodni nem akaró emlékeit, amelyeknek nyomán hamarosan kibontakozik egy hosszú, sok munkában és sikerben eltelt élet körvonala.

53 esztendeje van az Egyesült Államokban, tehát 1889-ben került ide, mint 22 éves fiatalember. Megérkezése után Semsey Károly 48-as honvédtiszt, amerikai polgárháborus őrnagy segítette elhelyezkedni, aki akkor a bevándorlási ügyosztály hivatalnok volt. Ez az "elhelyezkedés" abból állt, hogy napi tizenkét órán keresztül deszkát hordott a harmadik emeletre egy ringlispilgyárban, napi egy dollárért. Majd edénymosogató lett, még pedig kitűnő társaságban: együtt mosogatta a tányérokát Cukor Adolfal, a későbbi mozimágnással és Kessler Gyulával, a nemrég elhalt whiskey "királlyal." Az "elhelyezkedés" azonban nem nagyon tetszett neki. Mikor volt tíz dollár megtakarított pénze, megkérdezte Semsey bácsit: Meddig visznek el ezért a tíz dollárért? A vége az lett, hogy Pittsburghban állapodott meg, ahol kinevezte magát "carpenternek." Hat hónap múlva foreman volt a carpenterek között és tíz dollárért vett meg egy faházat, amely már összedülőfélben lógott a Monongahela folyó fölötti sziklás, magas part oldalán. A házat kijavította s fizetett évi 15 dollár bért a telekért a Schanley birtoknak. Első lakója az east-chicagói Füzy Béla édesapja volt, aki havi 15 dollárt fizetett neki. A házat nemsokára elcserélte Pittsburgh közelében egy egy akeros "farmért," amelyen ház is volt, ahonnét vagy két évig szekerezett tejjel és holmi termékekkel.

Még Pittsburghban volt, amikor meghalt egy B. Tusay János nevű magyar. Megölte a gyár. Akkoriban az volt a szokás, hogy a gyár adott tíz dollárt a temetésrendezőnek, aki valami ládában elföldelte a szerencsétlen embert. Az akkor ott élő magyarok hozzá fordultak, hogy menjen ki velök a temetőbe és mondjon el egy imádságot a sirnál, hogy amennyire lehet, tisztességes temetésben legyen része az árva magyarnak. Az imádság sikerült s a magyarok már akkor kérték, (a magyarországi tótokkal együtt), hogy tartson nekik istentiszteletet. Egy Sánta nevű magyar nőszülni akarván, őt kérte meg, hogy segítsen az engedély kiváltásánál. Elvitte a jegyespárt dr. Passavanthoz, a környék egyik legkiválóbb papjához, ugyanabba a templomba, amely ma is ott áll Pittsburghban a

Grant Streeten. A derék pap megkérdezte őket, hogy miért nem mennek a maguk papjához, amire a válasz természetesen az volt, hogy azért, mert nincsen. Azonnal felajánlotta nekik temploma kápolnáját, amelyben azután, mert nem volt más, Guszti bácsi kezdett prédikálni. Husvétkor vagy háromszáz ember jött össze messzi vidékről, mindenféle vallásu magyar és tót. A kápolnában nem férvén el, délután a templomba mentek, ahol azonban előállt a probléma: külön kellett ültetni a magyarokat, külön a tótokat s mindkét csoportot még a vallása szerint is el kellett választani. Jó időbe telt, míg el lehetett helyezni a kétnyelvű és még külön háromféle vallásu embereket, mert voltak köztük katolikusok, reformátusok és görög katolikusok, sőt két zsidó is akadt. Azután sorba vették külön mindkét nyelven mindegyik csoportot s külön istentisztelet tartottak mindegyik részére, úgy hogy alkonyodott, mire a végére értek. Így tartott ez két esztendőig. Közben megalakították a Szent Péter és Szent Pálról nevezett magyar és tót református és lutheránus egyházat, amelynek első beirási könyve Guszti bácsi igen szép írásával ma is megvan a pittsburghi református egyház iratai között. A könyvben azonban a nagyon szépen beírt címen kívül semmi sincsen, mert bizony a közös próbálkozás nem igen ment. Azért mégis ez a kezdeményezés lett az alapja a későbbi pittsburghi protestáns egyházaknak, úgy magyar, mint tót részről.

Guszti bácsi pályája azután szépen ivelt fölfelé. Nemsokára három magyarral megvették a szénbányászás jogát egy farmon, ahol a szén a földből állt ki. Egy dollárért mindenki annyi szenet vihetett, amennyit akart, vagy elbirt, akármilyen szekérral jött. Már hétszáz dollárt kiárultak belőle, amikor még meg sem látszott a bányászás nyoma. Azután jöttek a Monongahela folyón a szén szállító hajók. Az "Árpád" bányát (mert úgy nevezték el), követte az "Árpád" hajó, amely a szén mellett néha Kovács Kálmán mckeesporti plébánost is gyakran vitte egy kis beszélgetésre Guszti bácsihoz.

— No megyek — mondja az öreg ur — merre is van az az uj Mellon képtár?

Megmondom az irányt a pár nappal azelőtt megnyílt csoda-épülethez.

— Azért, mert az öreg Andy Mellont én is jól ismertem. Mikor Cincinnatiánál egyszer elsülyedt több hajóm, azt hittem, végképen tönkrementem. El mentem Mellonhoz és kértem tőle hatezer dollárt kölcsön. Aztán mit ért maga a bányászathoz? — kérdezi az óvatos bankár. Semmit! — válaszoltam neki, de aztán elmondtam, hogy hogy szedjük a szenet és hogy szállítjuk. Mellon odafordul a titkárához és azt mondja neki: Nyolcezer dollárt adjon ennek az uriembernek. Ezen a nyolcezer dolláron négy év alatt nyolcvanháromezer dollárt csináltam.

Szippantgat a szivarjából az öregur, aki mint mondja, negyven esztendő alatt egymillió dollárt csinált s akinek nehéz munkáját a háboru utáni nehéz idők és a magyar pénz elértéktelenedése kuszálta össze. Most Floridába megy, ahol két fia és egy leánya él. Fáradt vagyok és pihenni szeretnék, — mondja — és lehet, hogy ha megszeretem, ott is maradok.

To 115
1869 Jan 2
1888 March 29

HÁMORY V. Gusztáv
eredeti neve: Hankovitsky Vighi
Gusztáv

OKOYO

HÁMORY V. Gusztáv

eredeti neve: Hamborszky Vegh Gusztáv

(Hamborszky
Gyula Re-
fivére)

Szent Isten és szent Isten nevezett ma-
gyar és tót református és lutheránus egy-
házat, amelynek első beírás könyve Gusztá-
bács igen szép írásával ma is megvan a pitts-
burghi református egyház iratai között. A
nyolcezer dolláron négy év alatt nyolevan-
háromezer dollárt csináltam.

Szippantgat a szivarjából az öregur, aki
mint mondja, negyven esztendő alatt egy-
millió dollárt csinált s akinek nehéz mun-
káját a háboru utáni nehéz idők és a magyar
pénz elértéktelenedése kuszálta össze. Most
Floridába megy, ahol két fia és egy leánya él.
Fáradt vagyok és pihenni szeretnék, —
mondja — és lehet, hogy ha megszeretem,
ott is maradok.

Ver. dr. idegbajok,
idült felejek, álta-
nos égenségés. re-
u-

**HOGYAN MARADJON
EGÉSZSÉGES**

**Szerencsés
életmentés**

ET csoportjának OFVOSA. ***
gyen. **OLVASSA EL** hogy amerikai polgari le-

zik egy hosszú, sok munkát és szilárd
eltelt élet kivonala.

53 esztendője van az Egyesült Államok-
ban, tehát 1889-ben került ide, mint 22 éves
fiatalombel. Megérkezése után Semsey Ká-
és mondjon el egy imádságot a sirnál, hogy
amennyire lehet, tisztességes temetésben le-
gyen része az árva magyarnak. Az imádság
sikertült s a magyarok már akkor kérték, (a
magyarországi tótokkal együtt), hogy tart-
son nekik istentiszteleteket. Egy Sánta nevű
magyar nőtülni akarván, őt kérte meg, hogy
segítsen az engedély kiváltásánál. Elvitte a
jegyzőspárt dr. Passavanthoz, a környék egyik
legkiválóbb papjához, ugyanabba a temp-
lomba, amely ma is ott áll Pittsburghban a

Born 1869 June 2
to US 1888 March 29